

Rapport kreativ fordybelses praksis 4. 10. august 2007

Artikelemne: 1. Hvilken betydning har far-datter forholdet for udviklingen af:

- a. Kontaktevne og kommunikationsmønster,
- b. kontakt med det indre rum.

Hvordan kan du bruge kunstterapien som en healing af far-datter forholdet.

Brug gerne dit eget far-datter forhold som eksempel.

Målgruppe for artiklen: Læsere af "Kys frøen"

Udgivelse: Artiklen kan kun udgives efter samtykke med artikelskribenten

Artikelskribent: Bodil Behrmann Snareager 48 7120 Vejle Ø.

Vi har i en kursusuge i "Kreativ fordybelsespraksis" arbejdet med emnet "far-datter forholdet". Det har været en meget spændende uge, som har inspireret mig til denne artikel, hvor jeg vil forsøge at kaste lys på, hvilken betydning far-datter forholdet har for udviklingen af kontaktevne, kommunikationsmønster samt kontakten til det indre rum.

Johan Cullberg, docent i psykiatri og psykoanalytiker, skriver i "Krise og udvikling" om kønsidentitet: *1) "At blive voksen og udvikle en tryk kønsidentitet betyder, at man kan acceptere og udtrykke både sine aktive og sine passive ressourcer og behov, uanset om man er mand eller kvinde."

Endvidere skriver han: "Kønsidentiteten er noget, som barnet får af begge sine forældre. Fra den af forældrene, som er af samme køn, fordi denne er en identifikationsfigur, som i hele sin adfærd viser, om hun eller han værdsætter sit eget køn eller ikke. Fra den af forældrene som har det modsatte køn, ved at barnets mere eller mindre blufærdige kærlighedsytringer bliver vel modtaget.

Det barn, hvis forældre gengælder hinandens følelser, som er åbne, og som ikke behøver kompensere deres behov for seksualitet, tryghed, trøst etc. ved hjælp af børnene – disse børn vil selv let kunne udvikle en tryk følelsesmæssig og seksuel identitet."

Om ødipalkonflikten, (fallisk-ødipale fase 0-6 år), skriver Johan Cullberg:

"En af Freuds mest betydningsfulde iagttagelser var det lille barns samtidigt stærkt seksuelle og aggressive følelser for sine forældre."

....

”Man kan sige, at det er det første trekantforhold, som barnet nu skal gennemleve. Disse tidlige leveår er i høj grad bestemmende for individets evne til samliv med det andet køn. Freud kaldte denne periode den ødipale fase. (I den græske myte, som han hentydede til havde kong Ødipus dræbt sin far og giftet sig med sin mor, hvilket senere fik katastrofale følger). For drengen er moderen den første kvinde i hans liv. I denne aldersperiode vil han eje hende helt og holdent og ikke dele hende med nogen anden.”

....”Pigen har tilsvarende følelser for sin far.”.....”Mange ved fra egne erfaringer, hvordan små børn fantasierer om at gifte sig med den af forældrene, som har modsat køn. Pigen vil have børn med sin far, og moderen glider helt ud af billedet. Denne eliminering af den af forældrene, som har samme køn, svarer i fantasien til, at man ønsker vedkommende død – at være ”borte” og at være død er op til 3-4 års alderen det samme i barnets konkrete tankeverden.

Situationen kompliceres endnu mere af, at den af forældrene som har samme køn, samtidig er så betydningsfuld. Dette hænger sammen med, at han eller hun tjener som identifikationsobjekt (personlighedsmodel) for barnet. At blive stor og være mand er at være far, at blive kvinde er at blive som mor. Hvis vi ser på drengens situation, bliver faderen altså en rival i forhold til moderen, samtidig med at han er et menneske, som drengen har behov for og gerne vil ligne.

Det tragiske men naturnødvendige i denne første kærlighed er jo, at den er håbløs, for så vidt som barnet jo aldrig helt kan erobre og eje sine forældre. Drengen er altså ”forelsket” i sin mor, men får ikke lov til at eje hende alene. Dette krænker hans selvfølelse.

For pigen gælder tilsvarende følelser – rivalitet og identifikationsbehov i forholdet til moderen og forelskelse respektive skuffelse i forholdet til faderen.”

Johan Cullberg nævner både mor-søn forholdet og far-datter forholdet. Jeg vil i denne artikel primært have fokus på far-datter forholdet.

Cullberg fortæller endvidere i ”Krise og udvikling” om, hvordan den ideelle udvikling i den ødipale fase tager form i pigens opvækst med begge forældre som gode rollemodeller, hvor pigens mor og far har en god og naturlig kontakt til hinanden, der danner model for, hvordan det ideelle parforhold er.

Han fortæller om, hvor vigtigt det er, at faderen tør tillade sig at være til stede i forhold til datteren, hvor datterens naturlige seksualitet kan udspille sig uden nogen form for grænseoverskridelse.

Ambivalensen kommer også ind, idet barnet har samtidige og modstridende følelser i forhold til begge forældrene.

Pigen vil, i den ødipale fase, naturligt nære aggressive følelser over for moderen, som bliver en rivalinde til faderen; men den aggressive komponent trænges tilbage fra barnets bevidsthed, fordi den er forbudt.

Dette betyder dog ikke, at den er forsvundet. **Ambivalensen følger os hele livet og i vort forhold til alle mennesker. Der findes en dobbelthed i ethvert kærligheds- eller venskabsforhold.**

På kurset tager vi udgangspunkt i faderen, som vi kender vores far.

Jeg tager et eksempel ind fra en af kursisterne, der kommer i kontakt med ambivalensen, idet hun både får kontakt til den depressive far, der ligger apatisk på sofaen og den poetisk, sanselige far, der lærer sin 5-6 årige datter at strikke.

Vi skaber 2 lerfigurer – en der repræsenterer os selv, og en der repræsenterer vores far.

Derefter laver vi aktiv imagination, hvor der udspiller sig en dialog mellem far og datter.

I den aktive imagination vælger kursisten at have fokus på noget positivt, der har udspillet sig i hendes barndom; men hele tiden, under den aktive imagination, lurer i baggrunden, hvad der vil komme til at ske – fars vrede. Hun giver ikke plads til det; men har fokus på det positive i mødet.

Et kort ”klip” fra den dialog, der udspiller sig:

Datteren: ”Her er jeg far.”

Faderen: ”Godt min pige”

Datteren: ”Se min kjole.”

Faderen: ”Så fin du er.”

Datteren: ”Ja, jeg har perlerne om halsen, dem jeg fik af storesøster.”

Faderen: ”Åh, ja, det ser jeg.”

.....

Dialogen fortsætter:

Faderen: ”Ja, nu strikker vi.”

”Så, nu det røde garn – jamen vi har jo lidt fra i går.”

Datteren: ”Se, se nu.”

Faderen: ”Min hånd på din hånd. Ind i masken, tråden om, igennem og af.”

Datteren: Smiler

Glædes

Føler hun kan

....

Dialogen fortsætter:

De tager ned i kolonihaven.

Faderen: ”Der er så smukt ved bækken, kom sæt dig.”

Datteren: Far tager mig op på skødet.

Faderen: ”Nu vil jeg fortælle en historie.”

Datteren: ”En historie!”

Faderen: ”Der var engang en prins og en prinsesse.”

Datteren: ”Dig og mig, far?”

Faderen: ”En prins og en prinsesse.”

”Til sidst blev de gift, og de levede lykkeligt til deres dages ende.”

Datteren: ”Far, hvorfor passer du onkels have?”

Faderen: ”Nå, det er såmænd nærmest min nu – jeg kan godt lide den – stedet her.”

Datteren: ”Se sommerfuglen.”

Faderen: ”Ja.”

Datteren: ”Vi vil altid have hinanden far, ikke?”

Faderen: Faderen ser eftertænksom ud, er fjern i blikket.

Datteren: ”Altid!!!!!!”

Faderen: ”Altid.”

På overfladen ser denne dialog idyllisk ud – som er det en ideel far, der her er sammen med sin datter; men kigger man nærmere efter, er der en slange i paradiset.

Faderen siger: ”Der var engang en prins og en prinsesse.”

Datteren spørger: ”Dig og mig far?” i en længsel efter, at han skal svare ja.

Det gør faderen ikke, han svarer ikke på hendes spørgsmål, men taler blot videre, som har han ikke hørt det.

Han siger blot: ”En prins og en prinsesse”; men der er intet svar på om det er : **Dig og mig far?**

Til sidst, i den aktive imagination, hvor pigen igen spørger ind til, om de altid vil have hinanden – bliver faderen fjern i blikket, inden han svarer: ”Jo, det vil vi,” og pigen mærker, at faderen er halvhjertet – derfor er hun nødt til endnu engang at få hans svar bekræftet.

Pigen, datteren, i den aktive imagination, det barn som kursisten bærer med sig indeni fra sin barndom, mærker i dette møde med faderen, kvinden i sig – men hun bliver ikke spejlet godt nok, for den voksne kvinde husker, hvorledes faderen pludselig en dag forsvandt og ikke længere var til stede. Hun husker også, hvorledes moderen ikke ”havde nogen værdi”, hverken for hende selv, fordi hun var så optaget af sit eget, så fjern og kold, eller for faderen - for hun så aldrig denne mand og kvinde sammen som to mennesker, der elskede hinanden, hun så to adskilte mennesker.

Men hun mærkede sin egen kærlighed til faderen og hendes til ham.

Da faderen, i den aktive imagination, ikke svarer på, om prinsessen og prinsen er ”dig og mig”, mærker kursisten en ked af et hed.

Der er kun en begyndelse og en slutning på kursistens historie. (”Der var engang en prins og en prinsesse” ”og de levede lykkeligt til deres dages ende.”).

Historien mangler – den historie barnet ønsker - at det skal være ”dig og mig altid”.

Dette svigt medfører, at kvinden senere kommer til at søge ”faderen” i de mænd, hun møder. Samtidig mærker hun en længsel efter ”at være kvinde”, at tillade sig at være den kvinde, som hun mærker i sig, den kvinde hun mærkede, da hun som 5 årig sad og strikkede sammen med far.

Det er ikke ulige nemt, da hendes kvindelige identifikationsfigur, moderen, ikke havde en feminin fremtoning, ikke viste datteren, at hun var stolt af sin krop, sin seksualitet og det at være kvinde. Samtidig ”forsvandt” faderen pludselig. Så spørgsmålene kom:

”Hvorfor ”forsvinder” far?”

”Hvad har jeg gjort forkert, siden han ikke længere ser mig?”

Det falder ikke barnet/datteren ind at stille spørgsmålet: ”Hvad er der med far?”

Hun, det lille barn, spørger: ”Hvad er der med mig?”

I barnets verden, er det dets skyld, at far ikke længere er der – at han ikke længere ser hende – for før så han hende jo – før var hun ”god nok” – hun var endda ”fars pige”.

”Hvilke muligheder har denne kvinde nu?”

Muligheden for den voksne kvinde er at indse, at selv om vi har gjort vort bedste med far,
kan vi lade være med
at sidestille far med verden.

Far havde sin personlighed; men vores forventninger til verden, kan vi lave om på. Det har med vores længsler at gøre.

Hvad er det da, vi kan gøre, når vi går ud i verden?

Hvad er det vi kan gøre for at få/gøre, hvad vi har brug for for at vokse i det felt?

Det vigtige ligger i at komme tilbage til den kontakt, der var engang.

Der er et gentagende mønster i gruppen, der handler om det at skulle spejle far for at få kontakt. I den dialog, der her udspiller sig, for en anden af kursisterne, i den aktive imagination, siger faderen: "Du ser da skrækkelig stor ud!"

Her svarer datteren: "Og du ser lille ud." – og går i forsvar.

Hvis datteren i stedet havde sagt: "**Hvad mener du med det?**", ville hun være blevet i **kontaktfeltet**.

Med spørgsmålet: "Hvad mener du med det?" bevares dialogen, Og kvinden får respekt.

I dette eksempel er det "barnet" i kvinden, der ikke tør tage konfrontationen.

Det voksne menneske er nødt til at lære sig at spørge: "**Hvad mener du med det?**"

Ellers kan man lalle derudaf i en fantastisk spirituel udvikling.

***2) "Konfrontation er at blive i kontaktfeltet.**

Konfrontation er også et samleje.

Konfrontation er bare det, at man er sammen.

Konfrontation er udelukkende, at man er sammen.

Det er vanskeligt at være i et kontaktfelt, hvor der er ligestilling.

Hvis man har med et autistisk barn at gøre, handler det også om at være sammen.

Her handler det om, at den holdende mor **reagerer** på det barnet gør.

Hun reagerer på det **ved at holde fast**. Det er en kærlighedserklæring.

Hvis mor ikke laver holding, kommer hun til at lave overgreb.

Forældre kan også være for positive, så de ikke konfronterer deres barn.

I en sådan situation kan et barn opleve, selv at måtte gætte sig til spillereglerne, fordi der ingen grænser er blevet sat for det. Det vil da sige, at barnet har fået en ren skizoid opdragelse."

Tilbage til det første eksempel med datteren, der til nu kun har en begyndelse og en slutning på sin historie.

Denne kursist får kontakt til en angst, da en anden kursist fortæller om sine lerfigurer fra den aktive imagination.

Det er angstprovokerende for hende, da datteren rejser sig op over for sin far.

- "Hvad er "pigen" / kursisten bange for?"

Hun ved det faktisk ikke; men hun føler sig sårbar og ubeskyttet, og at faderen er truende.

På kurset får vi således kontakt til de følelser, der er lukket inde, og det er her, **åbningen er.**

I overskriften til artiklen tales der om kontaktevne og kommunikationsmønstre. Det er **til far-datter forholdet, kommunikationen er knyttet.**

Hvis kvinden derimod går ned i det ubevidste, får hun kontakt med sig selv og dermed også med moderen/moderarketypen.

Hvis manden går ned i det ubevidste, får han kontakt til moderen. Han kan her være bange for selvtab.

Den gode mor lægger mærke til, hvad der sker mellem far og datter.

Vi vil kigge lidt på åbningen, de følelser, der blev lukket inde.

”Hvad var det kursisten med faderen og eventyret var bange for?”

”Hvilke følelser var det, der blev stoppet i sin tid?”

Kvinden maler med fokus på

- det indre rum (hendes eget indre rum)
- farsiden

Kvinden maler og er opmærksom på, at hun kan og må trække sig, hvis den truende far kommer for tæt på.

Kvindens impuls er at komme på øjenhøjde med far.

Kvinden maler faderen på ét stykke papir og sig selv på et andet stykke papir. Der er stor afstand mellem de to stykker papir, der males på. Kvinden har brug for den beskyttelse, der ligger i den store afstand.

Dialog:

Datteren: ”Hvor er du far?”

Faderen: ”Jeg er formummet.”

Datteren: ”Her er jeg, jeg er et træ.”

Faderen: ”Et træ – kom her hen.”

Datteren: "Jeg tør ikke, jeg må beskytte mine æbler."
Faderen: "Dine æbler? Tør du ikke komme hen til den lumske ulv?"
Datteren: "Nej, far, jeg tør ikke, og jeg vil ikke – jeg må beskytte mig."
"Jeg har en slange i mit træ – en klog slange – visdommens slange."
Faderen: "Nå, visdommens slange. Jeg er rød og ækel med vand om."
Datteren: "Jeg ved det far. Solen skinner hos mig."
Faderen: "Ja, du tror sgu livet er lysegrønt."
Datteren: "Lyserødt, far.!"
Faderen: "Jeg giver helvede i farver."
Datteren: "Jeg giver ikke helvede i farver. Jeg kan lide farver."
Faderen: "For helvede, få da øjnene op, livet er en stor løgn."
Datteren: "Nej, nej, nej, far, det må du ikke sige, du gør mig ondt!"

Faderen kommer ikke over til datteren.

Datteren har end ikke skænket det en tanke, at **han** kunne komme over til hende.

Faderen er end ikke interesseret i at komme over til datteren.

Hvad er det for en far, der ikke er interesseret i sin datter?

Hvad er det for en far, hvor datteren er til for hans skyld, skal lytte til hans behov?

Datteren er til for faderens skyld, hun værdsætter ikke sig selv så meget, at hun har en forventning om, at han som det naturligste i verden kommer over til hende.

Det er ensomt, at faderen ikke kommer over til kvinden – at han ikke er interesseret i at se, hvilken dejlig kvinde hans datter er.

På samme måde som kvinden hele tiden "må lytte til" faderens behov, kan hun blive ved med at lytte til sin partners behov. Hun kan blive ved med at være den, der opsøger mændene.

Nøglen er den følelse af ensomhed, kvinden får, når han ikke reagerer på, hvem hun er.

Det er vigtigt at reagere i forhold til den anden, som gør noget ved os, ellers brydes kontakten til den anden og til en selv, og der lukkes for noget i os.

Nøglen for kvinden er også **at holde fast i sig selv**, så faderen ikke "æder" hende alligevel.

Kvinden maler igen.

Datteren males på et stykke papir – faderen på et andet – faderen "klipper sig ud" og kommer på besøg hos datteren

Igen males der to billeder vekselvis, og igen er der stor afstand mellem de to stykker papir, der males på – et der repræsenterer faderen, og et der repræsenterer datteren..

Dialogen udspiller sig som følger:

Datteren: "Hej far, her står jeg, et træ."

Faderen: "Hm."

Datteren: "Jeg har lyst til, at du skal smage mine æbler."

Faderen: "Hmmm."

Datteren: "Jeg vil så gerne vise dig alle mine farver, har du slet ikke lyst til at se dem?"

Faderen: "Men jeg har så mange smerter."

Datteren: "Smerter far?"

Faderen: "Ondt alle vegne, jeg er træt og vred og ligner et monster."

Datteren: "Men far, nu inviterer jeg dig over til mig – du har endnu aldrig besøgt mig, har du slet ikke lyst til at lære mig at kende, jeg er dog dit kød og blod."

Faderen: "Hmm."

Datteren: "Så selvoptaget du er – altid skal jeg lytte til dig."

Faderen: "Grynt, grynt, grynt (vender sig om på den anden side)."

Datteren: "Hallo far, er du levende?"

Faderen: "Så lad mig dog for helvede være."

Datteren: "Nej far, jeg vil ikke lade dig være – jeg vil, at du skal lære mig at kende, at du skal vise mig, at du vil mig."

Faderen: "Det er så svært for mig, det er ligesom jeg må opgive min stolthed."

Datteren: "Jamen så gør dog det din gamle stivstikker."

Faderen: "Men jeg går jo på krykker, ved du."

Datteren: "Nyn, nyn, nyn, nyn, nyn."

Faderen: "Du nynner."

Datteren: "Jeg nynner."

Faderen: "Du vil ikke komme over til mig?"

Datteren: "Jeg vil ikke komme over til dig, synes du ikke snart det kunne være på tide – du kom over til mig – jeg er 55 – er det ikke snart på tide, du lærer mig at kende, synes du?"

Faderen: "Men jeg ved jo ikke, hvordan jeg gør, jeg er så genert."

Datteren: "Det kan jeg ikke hjælpe dig med far, det er dig, der må gå."

Faderen: "Men så tar' jeg saksen da. ("Faderen" tager saksen og klipper billedet af sig selv ud, "går" over til billeder af datteren og "stiller sig udenfor hendes dør")."

Faderen: "Jeg fylder jo så meget, og det er så uvant for mig at være hjemmefra."

Datteren: "Velkommen far."

Faderen: "Tak." (Faderen står ganske stille, har svært ved at tage mod til sig og gå gennem døren ind til datteren.)

Datteren: "Velkommen far."

Faderen: "Tak."

Datteren: "Velkommen far, se her er døren."

Faderen: "Tak, næh, men se det træ."

Datteren: "Ja far, hvad synes du om det?"

Faderen: "Smukt, meget smukt."

Datteren: "Kom med, se landskabet."

Faderen: "Ja, jeg kommer med. Kommer jeg for tæt på dig?"

Datteren: "Jeg må mærke efter. Det er vist nok, lad os sætte os ved søen."

Datteren: "Vi sætter os lidt her fra søen far, det er for, at du ikke skal komme for tæt på mig."

Faderen: "Jeg forstår."

Datteren: "Du forstår."

Faderen: "Jeg forstår."

Datteren: "Det er godt."

Faderen: "Giv mig din hånd, min pige."

Datteren: "Ja far."

Faderen: "Sådan."

Faderen: "Jeg vil fortælle dig en historie."

Faderen: "Der var engang en prins og en prinsesse."

Datteren: "Ja."

Faderen: "Næ, historien vil ikke forme sig, jeg prøver igen."

Faderen: "Der var engang en smuk, smuk kvinde. Hun var som et træ, der bar saftige frugter. Hun blomstrede og var frodig. Det var en klog kvinde. Om træets stamme snoede sig slangen – den snoede sig helt op i træets krone, hvor den havde udsyn.

Kvinden bød af sine frugter.

Hun havde musikken i sig, poesien, livsviljen.

Hendes intuition var god, og som en svane svømmede hun på søen.

En dag var hun klog, hun inviterede sin far til at besøge sig, og her sidder jeg så."

Faderen: "Du er en smuk kvinde, min datter."

Datteren: "Du er et farligt uhyre far (siger datteren med et skælmsk blik i øjet), smid dog alt det maskepi og lad mig se dig indeni (siger hun i alvor og med ro)."

Faderen: "Jeg har netop ladet dig se mig – sidder jeg ikke lige her ved din side. Dette er mine ar på sjælen – på kroppen – dette er mig."

Datteren: "Eventyret far, husker du eventyret?"

Faderen: "Jeg husker eventyret.

Der var engang en prins og en prinsesse – de var kommet fra hinanden, dog længtes de dag og nat efter hinanden. Prinsessen græd sig i søvn hver nat, mens prinsen, ja prinsen, han var ligesom gemt væk i en gammel vranten konges krop – en rigtig stivstikker. Han var så stædig, at han gav sig selv krykker, så man skulle tro, han slet ikke kunne noget.

Han gjorde sig ond og grim og lod bylder vokse ud på kroppen. Han gjorde sig så grim og ond, at ingen kunne elske ham. Selv hadede han sig selv allermost. Han hadede sig selv, så han var ved at gå i stykker.

"Hav ondt af mig min datter," sagde han, for han var en forklædt prins.

Og datteren sprang for ham. "Her far, er det her, det gør ondt?"

Men kongen blev ikke mere lykkelig af det, han blev mere og mere vred indvendigt, mere og mere ond mere og mere mørk i tankerne.

En dag sagde hans datter.

"Vil du mig, så vil du mig; men så må du besøge mig."

Her sidder jeg så, men jeg er ikke længere en gammel vranten konge, jeg er en ung prins, som du ser."

Datteren: "Jeg ser det far, den unge prins' hjerte, men også den unge gestalt, det er som en forvandling, der er sket med dig far."

I den aktive imagination, der her sker mellem far og datter, kommer faderen endelig for første gang i datterens liv over til datteren.

Det er en skelsættende begivenhed i denne kursists liv,

Nu behøver kursisten ikke længere lede efter faderen/efter manden/efter partneren. Der er pludselig blevet balance i forholdet.

***2) ”Når man, som denne kursist, ikke har haft en god nok far, tror man ikke, at verden er interesseret i én”** – idet far jo i sin tid ikke viste datteren, at han var interesseret i hende. Hun måtte fylde hans tomrum ud – hvor det naturlige havde været, at han gav hende sin fulde opmærksomhed og kærlighed uden forventning om at få noget igen.

Faderen så ikke, at denne kvinde var noget særligt. Havde han gjort det, ville kvinden have haft en følelse af at være noget særligt. Men når et barn, som denne kvinde, skal være som far, får hun følelsen af ikke at have noget at byde ind med.

I den aktive imagination, ser faderen pludselig datterens kvaliteter, hendes skønhed, hendes klogskab, hendes måde at være i verden på – det hele menneske. Kvinden har, med denne erindring, mulighed for at gå anderledes til verden.

Far-datter forholdet – modsatkønnetheden, knytter an til personaen, måden at gå til verden på, siger Jung.

***2) ”En god nok far tager ikke patent på, hvordan virkeligheden ser ud. En god nok far spejler med sin interesse sit barn. Moderen skal så lave holding om barnets lyst, så lysten ikke smutter igen. Når barnet har sagt: ”Jeg har lyst til....”, er det moderens opgave at sige: ”Smut hen til far, så skal han hjælpe dig med det, du har lyst til.””**

Senere på kurset laver vi en rytme til vores billede. Bevægelsen spejles i en 3 mandsgruppe af de to andre kursister. Dette svarer til den spejling, en far kunne have givet sin datter.

Efter dette laves der en respons til den enkeltes bevægelse – så denne gang er der ikke tale om en spejling; men at de to andre i tremandsgruppen tilføjer det, der mangler i bevægelsesmønstret. Den respons der her gives på en bevægelse, svarer til faderens respons.

Øvelsen giver anledning til en øvelse i den store gruppe, hvor to kursister er på gulvet. Den ene laver et bevægelsesmønster, den anden skal give respons; men noget hindrer den anden kursist i at give respons – hun opfatter modparten som ”far” – og da far ikke ”gør noget”, ved hun ikke, hvad hun skal gøre, for hun var vant til **at skulle spejle far**, (ikke som det ville have været naturligt, at far spejlede hende).

Kursisterne omkodes – nu følger den anden kursist, der følte sig som ”barnet”, sin egen impuls.

Da kursisten tillader sig at gå ind i sit eget rum, bliver der liv og kontakt.

Dette er en meget vigtig ”pointe” - at holde fast i sig selv og sit eget indre rum.

Det er vigtigt for kursisten at **mærke**, hvad hun har impuls til.

Det er et uopdyrket område, når man, som denne kvinde, har været vant til at skulle spejle far = "verden"/"andre"/"autoriteterne".

Senere kommer kursisten, der endelig fik besøg af faderen, i terapi hos en af de andre kursister. Hun kommer med de to billeder fra dialogen med faderen, hvor han besøger hende, og eventyret gøres færdigt.

Hun læser dialogen for terapeuten og fortæller om forløbet.

Det er vanskeligt i det indledende, at skabe en god nok kontakt mellem terapeut og klient. I det første kreative udtryk/møde kommer "far"/terapeuten for tæt på.

I det efterfølgende møde er terapeutens/"fars" tempo for hurtigt.

Fortsat vanskeliggøres mødet, og terapeuten siger: "**Men du vil jo ikke have mig, som jeg er!**"

Det er sandt, erkender klienten – og nu er der i en maleproces, hvor både klient og terapeut maler, basis for et møde – for klienten erkender, at hun ikke kan bestemme, hvordan "far" "skal være".

Hvis klienten skulle have bestemt det – havde der aldrig været basis for et møde, og klienten havde undgået "at kunne blive svigtet af" "far", for når der intet møde sker, kan man ikke svigtes.

Det er klientens gamle mønster, der kommer i vejen for hende – det der i sin tid beskyttede hende, mod igen at blive udsat for det chok, det var for hende, da faderen i sin tid forlod hende.

Nu sker der efter terapeutens konfrontation med klienten: "Men du vil jo ikke have mig, som jeg er," et fantastisk møde,

hvor terapeuten er lyttende efter klientens/"barnets" signaler.

Der er en nænsomhed og en tilstedeværelse og oprigtig interesse for "barnet", som føler sig mødt på samme måde, som da "faderen" besøgte hende i den aktive imagination; men her med et menneske af kød og blod ved sin side.

"Faderen" viser hvem han er - og "datteren" tør vise hvem hun er.

Hun blev set og mødt.

Når et barn ikke er blevet set og mødt, er det aldrig for sent "at gøre det godt igen".

Det viser disse eksempler, hvor den aktive imagination og mødet mellem klient og terapeut ændrer nogle mønstre for kursisten.

Ovenstående eksempel handler også om det indre rum, og at få kontakt til sit eget indre rum.

Dagen efter denne session får samme kvinde kontakt til det chok, hun i sin tid blev udsat for, da faderen forlod hende i 5 års alderen.

Kvinden er terapeut i en session. I denne session lader hun ikke klienten få sit eget rum - som det havde været naturligt i den situation, der udspiller sig.

Nu laves der et rollespil, hvor terapeuten/kvinden langsomt fjerner sig fra klienten/"barnet".

I terapituationen troede terapeuten, at klienten havde brug for hendes nærhed. Det viser sig tværtimod, at klienten har brug for rum til sig selv.

I rollespillet fjerner terapeuten/kvinden sig som sagt langsomt fra klienten/"barnet", mens hun omhyggeligt holder kontakten, ved hele tiden at kigge efter "barnet".

Da terapeuten er kommet meget langt væk fra "barnet", sker der det forunderlige, at "barnet" begynder at kigge sig forundret omkring, kigger på sine hænder, sollyset der står ind i rummet mv. "Barnet" forundres – det er i sin egen verden; **men det føler sig ikke forladt.** "Barnet" er ikke forladt, for "moderen"/"faderen" er der stadigvæk, blot har "barnet" nu fået lov til at være i sit **eget rum** uden at skulle give til forælderen.

Terapeuten/"moderen" derimod oplever sig forladt, da hun kommer langt nok væk fra "barnet". Hun overvældes af en stor sorg og hulker.

Efterfølgende kommer terapeuten i terapi med sit choktraume – choket over at blive forladt af sin far. Her genoplever hun følelsen af forladthed og fuldstændig tomhed. Hun oplever nu, det hun ikke turde, da hun som lille barn forstenede for ikke at blive sindssyg, den afsindighed af vrede, hun imaginært lod gå ud over den ideelle far, da hun i afsindig vrede lod sine små, knyttede barnenæver hamre ned i den ideelle fars isse. Hun mærkede afsindet; men blev mødt af omsorg af den ideelle far, der løftede hende højere op over sit hoved, så hun ikke kunne gøre skade på ham. Endelig kunne hun græde. Den ideelle far havde taget ansvar, det ansvar der gjorde, at barnet ikke skulle gøre ondt på ham. Nu behøvede barnet ikke tage ansvar for den ideelle far, nu kunne barnet græde til det af træthed endelig kunne lægge sit hoved mod den ideelle fars skulder.

Den ideelle far havde taget ansvar.

Hidtil havde "barnet"/den voksne kvinde der stadigvæk mærkede det forladte barn i sig måttet tage ansvar for far/den depressive far, som ikke kunne tage ansvar for sig selv.

Nu fik far i terapien et par ideelle forældre, der kunne tage sig af ham. Der stod de, kærlige forældre, tæt sammen, som ideelle forældre står sammen – sammen i kærlighed; men samtidig to adskilte individer – forældre der med kærlighed så på deres søn, som de elskede højt, en søn der blev beundret for hver eneste lille bevægelse han gjorde, for sit smil, for at være sig.

Klienten behøvede nu ikke længere "fylde huller ud" hos faderen, han havde nu fået et par ideelle forældre, der tog sig af ham.

Dernæst fik kvinden et par ideelle forældre. De stod bag hende ganske tæt, som ideelle forældre gør. I kærlighed stod de der – ganske tæt sammen i denne kærlighed, men dog som to adskilte mennesker, som ideelle forældre er.

Nu kunne de tage sig af klienten, se hende, møde hende, nu kunne de møde hende i den alder hun havde, da hun fik sit chok over at blive forladt af den far, hun var knyttet til, af den far, der var den af forældrene, der havde givet hende kærlighed, havde glædet sig over hende og med hende.

Da oplevede hun igen at sidde på gulvet, hvor hun før havde spejdet efter faderen, set efter om han mon ikke så hende, havde spekuleret over, hvad hun havde gjort galt, siden han havde "forladt hende".

Nu sad hun der med de ideelle forældre tæt på sig. Hun sad i sit eget rum, for hun behøvede ikke give til de ideelle forældre, de havde ingen "tomme huller" de skulle have fyldt ud, de var der for hendes skyld – de så hende; men de overskred ikke hendes grænser – de så et menneske, som de havde respekt for.

Barnet sad der ganske stille i sit eget rum – et rum hvor der "blot" var stilhed.

Det var en fantastisk oplevelse for denne kvinde at nå ind til det rum, det indre rum, rummet med stilhed, et rum som var hendes.

Det var en fantastisk oplevelse ikke at være sat i verden for at skulle give til andre/til sine forældre; men at forældrene blot var der.

Nu kunne de også gå lidt væk fra hende, om de ville, for de ideelle forældre ville altid være der, de vidste, hvor meget rum, deres barn havde brug for, de ville være der, hvis hun havde brug for dem og kaldte på dem.

De ville lege med hende, lytte til hende, respektere hende, se hende som den hun var.

"Hellige jaguar lær mig

At bære min styrke med lethed

At vandre med ulastelighed

At kunne nærme mig livet med barmhjertighed

Og at leve op til fuldstændigheden af

Mit menneskelige potentiale.

Denne kvinde var kommet tættere på sit menneskelige potentiale.

Hun var kommet i kontakt med sit indre rum.

Litteraturhenvisninger:

*1) Johan Cullberg: "Krise og udvikling" s. 46 – 48

*2) Mundtlige citater af Vibeke Skov fra dette ugekursus